

TÜRK HALK BİLİMİ ARAŞTIRMALARI

Editör

Prof. Dr. Mehmet EROL

TÜRK HALK BİLİMİ ARAŞTIRMALARI

Editör

Prof. Dr. Mehmet EROL

Yazarlar:

Mehmet ALPTEKİN - Galip KÖFTECİ - Begüm KURT - Hasan Ali DİKEN
Aziz MERHAN - Gökhan KARABUDAK - Damlanur KÜÇÜKYILDIZ GÖZELCE
Berrin SARITUNÇ - Mehmet ŞANVER

E-ISBN: 978-625-382-244-6

DOI: 10.54637/vizetek.9786253822446

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap, elektronik (e-kitap) formatlarında yayımlanmaktadır.

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Büşra ÇOLAKOĞLU

Kapak Tasarımı: Ahmet TUNÇDEMİR

Dizgi & Mizanpaj: Zeynep ERTUĞRUL

Baskı: Ankara | Mart, 2026

Materyal Türü: Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı)

Elektronik Yayın Formatı: PDF

Elektronik Yayın Tipi: Adobe Ebook Reader



Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizeteki yayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

ÖN SÖZ

Kültür, bir toplumun tarihî derinliklerinden süzülüp gelen, kuşaklar boyu aktarılan ve sürekli yeniden inşa edilen dinamik bir yapıdır. Türk Halk Bilimi ise bu yapının hem geleneksel köklerini hem de modern dünyadaki dönüşüm süreçlerini anlamamıza olanak tanıyan, disiplinler arası bir köprü vazifesi görmektedir. Türk Halk Bilimi Araştırmaları başlığı altında çeşitli konuların ele alındığı bu kitapta; somut olmayan kültürel mirastan dijital folklorla, geleneksel anlatılardan modern medya temsillerine kadar geniş bir yelpazede Türk kültürünün zengin dokusuna dair yazılar yer almaktadır.

Kitapta yer alan bölümler, ilk bakışta farklı konulara odaklanıyor gibi görünse de, aslında ortak bir sorunun etrafında birleşmektedir: Kültürel miras, değişen toplumsal koşullar içinde nasıl varlığını sürdürmekte ve hangi biçimlerde dönüşmektedir? Bu soru, kimi zaman unutulmaya yüz tutmuş geleneksel bir zanaat üzerinden, kimi zaman dijitalleşmenin gençlik ve aile üzerindeki etkileri bağlamında, kimi zaman da çağdaş anlatıların sunduğu temsil biçimleri aracılığıyla tartışılmaktadır. Çalışmalar, kültürün durağan bir yapı olmadığını; aksine sürekli yeniden üretilen, yorumlanan ve bazen de kırılmalara uğrayan dinamik bir süreç olduğunu göstermektedir. Geleneksel el sanatlarının yerel hafızadaki izlerinden dijital ortamlarda şekillenen yeni kimlik pratiklerine kadar uzanan bu çeşitlilik, kültürel sürekliliğin yalnızca korunarak değil, dönüşerek var olabildiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla eserde yer alan çalışmalar, halk biliminin sadece geçmişe ait bir “müze disiplini” olmadığını, aksine güncel toplumsal meselelerle iç içe yaşayan bir saha olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Bu bağlamda kitabın bölümlerinde öne çıkan ana temaları şu başlıklar altında özetlemek mümkündür:

-Geleneksel Zanaatlar ve Unutulan Miras: Anadolu’nun el emeği ve göz nuruyla şekillenen zanaat mirası, Kilis örneğinde ele alınan *zembilcilik* mesleği üzerinden incelenmektedir. Bitkisel örücülüğün kadim tarihinden günümüze kalan bu miras, son ustaların tanıklıklarıyla kayıt altına alınarak kültürel belleğe kazandırılmıştır.

-Sözlü Kültür ve Toplumsal Cinsiyet: Halk anlatıları, toplumsal değerlerin ve cinsiyet rollerinin aynasıdır. *Üç Kız Arkadaş Masalı* üzerinden yapılan feminist eleştiri, kadının geleneksel anlatı içindeki temsilini ve

ataerkil kodlarla mücadelesini ortaya koymaktadır. Yine bir bölümde, Türk masal külliyatı içinde yer alan *Kediler Padişahı Masalı*, Max Lüthi'nin geliştirdiği masalların ortak yapısını ortaya çıkarmayı hedefleyen yöntemine göre çözümlenmiştir. Benzer şekilde, Kaz Dağı'nın kadim söylencesi olan *Sarı Kız Efsanesi*, Baha Said'in derlemeleri ışığında inanç ve gelenek ekseninde yeniden değerlendirilmektedir.

Âşıkların Dilinde Şehir İmgeleri: Âşık edebiyatı temsilcileri olan âşıklar, içinde yaşadıkları toplumun sesi, hafızası ve eğiticisi olarak yüzyıllardır geleneği sürdürmektedir. Pekçok geleneksel yapıda olduğu gibi âşıklık geleneği de zamanın şartlarına göre birtakım değişimlere uğramıştır. Bu çerçevede âşık şiiri, sözlü kültür ortamından elektronik kültür ortamına geçiş sürecinde sürekliliğini korumanın yanında içerik bakımından yeni açılımlar da kazanmıştır. Âşık edebiyatında temalar incelendiğinde mekân temsiline belirleyici bir işleve sahip olduğu görülmektedir. Özellikle son dönem gelenek temsilcileri yaşadıkları çevreyi şiirlerine konu etmişlerdir. Kitabın bir bölümünde, yöre âşıklarının yaşadıkları mekânı algılayış ve ifade ediş biçimleri *Tokat ili ve ilçeleri* özelinde ele alınmıştır. İlgili yazıda âşıklardan seçilen örnek şiirler üzerinden Tokat ve ilçeleri; *mekânın şiirsel inşası, çok boyutlu temsiller, bütüncül ve yerel bakış ile değişim-dönüşüm* gibi noktalardan değerlendirilmiştir.

-Osmanlı Şenlik Kültürü: Osmanlı döneminin görkemli dünyasını yansıtan *Surnameler*, o dönemin eğlence anlayışını, cambazlardan ateşbazlara kadar uzanan gösteri sanatlarını ve oyuncak kültürünü detaylı bir şekilde sunmaktadır.

-Dijital Çağın Dönüştürücü Gücü: Halk kültürünün modern dünyadaki en büyük sınavı dijitalleşme ile yaşanmaktadır. Sosyal medya, genç kuşaklar için yeni bir folklorik icra ortamına dönüşürken; geleneksel değer aktarımı aileden algoritmalara devredilmektedir. Aile, bu dönüşüm sürecinin merkezinde yer alan temel kurumlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Aile merkezli ve sözlü aktarım geleneğiyle şekillenen halk kültürü, dijital çağda algoritmalar, görsellik ve hız ekseninde dönüşmekte; bu dönüşüm kimi zaman yüzeyselleşmeye yol açsa da bilinçli müdahalelerle kültürel süreklilik üretme potansiyeli taşımaktadır. Geleneksel toplum yapısında değer aktarımının başlıca mekânı olan aile, günümüzde dijital iletişim ortamlarının etkisiyle yeni anlamlar kazanmakta; kimi zaman zayıflayan, kimi zaman da farklı biçimlerde

yeniden kurulan bir yapı hâline gelmektedir. İlgili makale, aileyi yalnızca bir toplumsal birim olarak değil; aynı zamanda kültürel belleğin üretildiği, aktarıldığı ve yeniden yorumlandığı bir alan olarak ele almaktadır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında Vizetek Yayıncılık ile emeği geçen tüm yazarlara, katkıları ve titiz çalışmaları için teşekkür ederim. Her biri kendi alanında önemli bir boşluğu dolduran bu metinlerin, Türk Halk Bilimi alanında daha geniş bir düşünce ufku oluşturacağına inanıyorum.

Prof. Dr. Mehmet EROL

Editör

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

Kilis'te Unutulan Bir Meslek Zembilcilik ve Son Ustası Yaşar Ekinci. 1

Mehmet ALPTEKİN

Galip KÖFTECİ

2. BÖLÜM

Geleneksel Anlatı İçinde Kadın: Feminist Eleştiri Perspektifinden “Üç Kız Arkadaş” Masalının Halkbilimsel Analizi23

Begüm KURT

3. BÖLÜM

Kediler Padişahı Masalı'nın Max Lüthi Yöntemine Göre Çözümlemesi38

Hasan Ali DİKEN

4. BÖLÜM

Tahtacılar Ait Sarı Kız Efsanesi'nin Baha Said Derlemesi62

Aziz MERHAN

5. BÖLÜM

Âşık Edebiyatında Şehirlerin Temsili: Tokat İli Örneği.....75

Gökhan KARABUDAK

6. BÖLÜM

Surnamelerde Gösteriler, Gösteri Araçları ve Oyuncaklar99

Damlanur KÜÇÜKYILDIZ GÖZELCE

7. BÖLÜM

Dijital Çağda Aile, Gençlik, Değerler ve Kültürel Miras: Türk Halk
Kültüründe Sosyal Medyanın Dönüştürücü Rolü 130

Digital Age, Family, Youth, Values and Cultural Heritage: The
Transformative Role of Social Media in Turkish Folk Culture..... 130

Berrin SARITUNÇ

Mehmet ŞANVER